
Aktualnost filozofske tradicije u suvremeno doba

Actuality of the past, IVAN KORDIĆ, (ur.), Institut za filozofiju, Zagreb, 2014., 198. str.

U veljači 2014. godine Institut za filozofiju iz Zagreba objavio je drugu knjigu iz niza *Philosophical Topics*, pod naslovom *Actuality of the Past*. Knjiga se sastoji od osam članaka koji su pisani na engleskome i njemačkome jeziku te jednog priloga izvornog teksta Nikole Vitova Gučetića na latinskome jeziku. Urednik knjige je Ivan Kordić koji i sam potpisuje jedan članak. Ostali autori su Stipe Kutleša, Josip Talanga, Stjepan Kušar, Damir Barbarić, Volker Gerhardt, Davor Pećnjak i Kristina Markalaus. Niz *Philosophical Topics* je prvenstveno pokrenut iz razloga da bi se domaćim, ali i stranim autorima omogućilo objavljivanje radova na drugim jezicima, s kratkim sažetkom na hrvatskome jeziku. Tematika članaka se vrti oko pokušaja suprotstavljanja prošlosti i sadašnjosti filozofskih razmišljanja te se najvećim svjetskim misliteljima pridaju i promišljanja hrvatskih filozofa.

Prvi članak u knjizi nosi naslov *Mathematics and Its Application in Plato's and Aristotle's Physics*, a autor je Stipe Kutleša. Kako i samo ime članka otkriva, autor se usredotočuje na problem shvaćanja matematike i njezine primjene na prirodni svijet kod Platona i Aristotela. Poznato je da su pitagorejci uvelike utjecali na Platona svojim matematičkim shvaćanjem svijeta. Autor ističe dva problema koja su se pojavila u okvirima starogrčke matematike; jedan je pitagorejska nesumjerljivost dijagonale i stranice kvadrata, a drugi je problem tumačenja gibanja kod elejaca. Dalje u radu se navodi kako iz dvojnosti Platonove filozofije proizlazi i njegovo shvaćanje matematike te tako on objekte fizičkog svijeta dovodi u vezu s idealnim matematičkim, odnosno geometrijskim tijelima. Tom Platonovu shvaćanju se suprotstavlja Aristotelov stav, koji kaže da matematički objekti ne postoje neovisno od fizičkih. Tako se dolazi do dva različita tumačenja; prema jednom su matematički objekti samo apstrakcije, a prema drugom su oni korisne fikcije. Autor na kraju dolazi

---

do zaključka da ta dva, naizgled suprotstavljena stava, nisu toliko različita koliko se na prvi pogled čini.

Drugi članak u knjizi je djelo Josipa Talange pod naslovom *Niccolò Vito di Gozze's Criticism of Alexander of Aphrodisias*. U članku autor predstavlja osnovne ideje djela *Quaestio de immortalitate intellectus possibilis contra Alexandrum Aprrodisaeum* koje je napisao hrvatski filozof Nikola Vitov Gučetić, objavljeno u Veneciji 1580. godine. U dodatku članka se nalazi i transkribirani i redigirani tekst Gučetićeve djela. Tema djela Nikole Vitova Gučetića se odnosi na tematiku besmrtnosti duše koja je bila aktualna u to vrijeme u Italiji. Gučetićevo učenje o besmrtnosti stoji nasuprot učenju Aleksandra iz Afrodizije te ga Gučetić u svojem djelu želi opvrgnuti. Autor tim člankom želi provjeriti je li Gučetićeve kritika Aleksandra iz Afrodizije opravdana, no na kraju se zaključuje da Gučetić u svojem djelu više raspravlja o Aristotelovu nauku o intelektu, nego što kritizira Aleksandrova djela.

Sljedeći članak je napisao Stjepan Kušar, a nosi naslov *Translatio studiorum and the Polycentricity of Philosophy in the Middle Ages*. U središtu razmišljanja je srednji vijek sa svim svojim raznolikostima. Na Zapadu se filozofija srednjeg vijeka uglavnom razumijeva u okvirima kršćanske tradicije, ali autor naglašava da se takvo viđenje tog razdoblja ne može primjeniti na židovsku i islamsku tradiciju. Stoga, pogotovo u ranim stoljećima srednjega vijeka filozofija je istinski policentrična. Autor se usredotočuje na razmjenu znanja među različitim kulturama ovog doba, ali i donosi podatke o tome koliko su pojedine od tih kultura uzimale, odnosno prevodile klasične grčke autore na svoje jezike. Autor zaključuje da je upravo zbog *translatio studiorum* Zapad doživio znanstveni procvat dok je islamska filozofija, koja je u početku bila plodna, kasnije postala samodostatna, a prestankom prevođenja suvremenih filozofskih autora na arapski gubi na značenju.

Sljedeći članak nosi naziv *Heideggers Leibnizauslegung*, a napisao ga je Damir Barbarić. Kao što je i vidljivo iz samog naslova tekst se bavi Heideggerovom interpretacijom Leibniza u središtu koje stoji pojam monade. Autor obrađuje Heideggerovo viđenje tog problema u njegovoj ranoj fazi filozofiranja, u kojoj se Heidegger pri interpretaciji monade

---

uvelike oslanja na vlastito učenje o temporalnosti bitka, ali donosi njegove stavove i nakon „okreta“ u Heideggerovoj filozofiji kada glavnu ulogu igra pojam predočavanja.

Ivan Kordić je autor članka *Martin Heidegger und die Religion* koji se bavi utjecajem religije na mišljenje Martina Heideggera. Autor govori kako je Heideggerovo odrastanje u tradiciji koja je bila prožeta katoličkom vjerom snažno utjecalo na njegov pokušaj razumijevanja onog neshvatljivog. Navodi se i Nietzscheov utjecaj na Heideggera koji je svojim govorom o smrti Božjoj uvjetovao izostanak Boga u svojoj filozofiji. Daje se pozornost i Heideggerovoj dekonstrukciji religije koja zapravo nužno slijedi dekonstrukciju metafizike jer je uz nju usko vezana.

Sljedeći u nizu je članak Stipe Kutleše pod nazivom *Science, Philosophy, Theology and Religion – Exclusive or Complementary Relation?* Autor ovog članka se bavi međusobnim odnosom znanosti, filozofije, teologije i religije te postavlja pitanje jesu li zaista one međusobno sve isključive ili ukazuju jedna na drugu. Odnos filozofije i religije se stavlja u kontekst Heideggerova mišljenja o tom problemu. Sljedeći odnos koji se promatra je onaj između filozofije i znanosti, odnosno metafizike i znanosti. Navodi se kako je odvajanje znanosti od filozofije svoj vrhunac doživjelo u pozitivističkoj filozofiji koja je metafiziku nastojala posve odstraniti kao besmislenu. Na kraju se dolazi do zaključka kako znanost, filozofija, teologija i religija nisu tako daleke jedna od druge, iako nisu ni posve identične. One se, unatoč svojim različitostima, ne moraju isključivati, nego upravo suprotno, međusobno se nadopunjuju. Najbolji primjer za to je učenje Davida Bohma i njegove teorije o cjelovitosti svijeta.

Članak *Die Öffentlichkeit des Bewusstseins* je napisao Volker Gerhardt. Autor u tekstu iznosi tezu o supripadnosti politike i javnosti te zastupa stav da je javnost zapravo uvjet mogućnosti politike i prava. Pokazuje se da su stari Grci prvi prepoznali ovaj odnos politike i javnosti. Daljnje izvođenje javnosti kao transcendentálnom uvjetu politike, što je i središnja teza teksta, izvodi se iz Kantova poimanja javnog, koji ga je smatrao formom uma i svijesti.

Zadnji članak u knjizi je djelo Davora Pećnjaka i Kristine Markalaus pod nazivom *Philosophy of Mind and Metaphysics for Interstellar*

Message Composition. U tom veoma zanimljivom radu donose se neke mogućnosti kako bi možda mogla izgledati međuzvezdana poruka ukoliko bi se htjela postići komunikacija s izvanzemaljskom inteligentnom vrstom. Uzimaju se u obzir određene implikacije filozofije uma i metafizike koje bi mogle poslužiti u konstruiranju takve poruke. Uzimaju se u obzir poteškoće koje proizlaze u komunikaciji među ljudima koji koriste različite jezike, sustave simbola, a pogotovo skoro nemogućnost komunikacije s ostalim životinjskim vrstama na Zemlji. Ipak, na kraju djela se izražava određeni skepticizam prema mogućnosti postojanja izvanzemaljskog života.

Ovakvo jedno djelo je zasigurno veliki doprinos hrvatskoj filozofskoj tradiciji i prilika da se istaknuti hrvatski mislitelji prikažu široj europskoj, ali i svjetskoj čitateljskoj publici. Još kada se u obzir uzme činjenica da je ovo samo jedna knjiga u nizu, onda je to svakako hvale vrijedan projekt. Iduće izdanje bi se trebalo baviti djelom Ruđera Boškovića i zasigurno će to izdanje još više pridonijeti riznici hrvatske filozofije.

ZORAN PERVAN